

János bácsi 75 éves

Takács Béla

Tömörd

A Jó Isten éltesse sokáig!

Engem, mint volt tanítványát visszaemlékezésre készítet ez az évforduló.

Suba tanár urat a hatvanas évek elején ismertem meg az egri Tanárképző Főiskolán mint biológia szakos hallgató. Akkor még nagyon fiatal, halk szavú, szolid, a diákokhoz jóindulatú tanár, növényélettant oktatott.

Őszintén megmondva engem a növényélettant, de a botanika többi területe sem érdekelt különösebben. Ekkor – a mai kifejezéssel élve – a „lila ködevőség”, a semmitmondó filozófia (egzisztencializmus) véget nem érő vitái foglalkoztattak.

Akkor az volt a „trendi” a lázadó ifjúságnak a dogmatikus hülyeség ellen. Ennek ellenére becsületesen tanultam, és a vizsgáimat elég jó eredménnyel letettem.

A főiskola elvégzése után elkerültem szülőföldemről, Egerből, majd egy évtized elmúltával családosan sikerült visszajönnöm.

Kapcsolatunk 1974-ben kezdett intenzívvé és barátsággá válni. Büszkén emlékszem arra, amikor letegeződtünk. Autóbuszon utaztunk, Te Salgótarjánba mentél tanároknak továbbképzést tartani, a szép virágokról diaképeket vetíteni, én szakfelügyelni Pétervásárára. Emlékszem, a buszon nagyon jól beszélgettünk.

Egyre gyakrabban hívtál és vettem részt „virág” túrákon. A Bükk egyre több szép táját ismertem meg gyönyörű virágaival együtt.

Most gondolkodom azon, és hihetetlennek tűnik, hogy 34 éves koromig csak egyszer – főiskolás terepgyakorlaton – voltam a Bükk-fennsíkon.

Ezeket a kirándulásokat döböntem rá arra, hogy lassan eltelik életem fele, és mit hagytam ki!

Emlékszem arra, hogy a Nagy-Egeden „mutattad be” a *Polygala major*-t, a *Phlomis tuberosa*-t, a legkedvesebb genuszom, az *Iris* nemzetség fajait: a *pumila*-t, a *graminea*-t, a *variegata*-t.

A Bikk-bércen az öreg böhönc – *Fagus sylvatica* – környékén az *Aconitum moldavicum*-ot, *Daphne mezereum*-ot.

A „megharapdált” Hór-völgyében láttam először a *Scopolia carniolica*-t és azt a pár szál Teleki-virágot, ami átvészelte a fanyűvők vandalizmusát.

János bácsi! Te ismertetted meg velem Szarvaskő gabbró-diabáz szikláin a reliktum nyúlfarkfüves társulást, a „szerény”, de csodálatos szépségű *Minuartia frutescens*-t a *Woodsia ilvensis*-t.

Felejthetetlen élményeim közé tartozik, amikor Ómassánál, a Jávor-hegy északi letörésén a *Seslerietum variae* gyeppen megtaláltuk a Boldogasszony papucs orchideát. Én itt láttam először az *Aquilegia vulgaris*-t, *Cirsium erisithales*-t, *Asplenium viride*-t, és a ritka *Corallorhiza trifida*-t. (Húsz évvel későbbi élményem a korallgyökérrel kapcsolatos, a Cohard bükkösében „kaszálni lehetett volna”, olyan tömegben virágzott.)

Szintén nagy élményem volt, amikor megmutattad a havasi ikravirágot az Ablakoskő-völgyében és annak egyik lábájában az *Allium victorialis*-t, a győzedelmes hagymát.

Együtt fotóztuk a Leány-völgyben a hazánkban csak itt élő *Viola biflora*-t. Tőled kaptam kedvet a növényfotózásra. Javaslatodra vásároltam meg az első fotómasinámat, egy Praktica gépet. Együtt „fedeztük fel” a Galyakopaszán az *Armeria elongata*-t.

Később itt történt meg az a barbárság, ami „piszkosul” feldühített bennünket. Itt csak úgy – l’art pour l’art – ledózeroltak pár száz négyzetméternyi területet magas istáccal, epergyöngyikével, piros kígyószisszel együtt. Fellépésünk eredményezte Hubay Miklós botanikai felügyelő menesztését a BNP-ból, Miklós barátunk erdőmérnök létere mellénk állt.

Együtt találtuk meg a kemesyei sziklákon a nyúlfarkfüves társulásokat. Itt láttam először *Draba lasiocarpa*-t.

Te ismertetted meg az orchideák közül Csákpilisen a *Cypripedium calceolus*-t, a Bálványon a *Traunsteinare globosa*-t, a Miklós-völgy felső részén az *Orchis tridentata*-t.

Szintén Te mutattad meg a Nagymezőn a *Gladiolus imbricatus*-t, a *Dracocephalum ruyschiana*-t, *Aconitum variegatum*-ot, az *Iris sibirica*-t és a Jávor-kúti ősfenyves mellett a *Lilium bulbiferum*-ot, a Bódva völgyében a *Fritillaria meleagris*-t.

Javaslatodra jelentkeztem és végeztem el a JATE-n a biológia szakot.

Te beszéltél rá, hogy foglalkozzam a gombákkal. Segítettél szakkönyvekkel, és bemutattál Bohus Gábornak, Babosné Margitkának és Konecsni Pista bácsinak.

Kapcsolatunk révén ismerkedtem meg a XX. századi magyar botanika legnagyobb egyéniségeivel, élő legendáival: Zólyomi Bálint, Simon Tibor, Jakucs Pál, Fekete Gábor, Horánszky András tudósokkal.

Simon professzorral, Tibor bácsival a kapcsolatom szintén döntő jelentőségű volt. Nála doktoráltam, és támogatta a pályázatomat a szombathelyi BDTF-ra.

Általad ismerkedtem meg olyan kitűnő emberekkel, mint Simon Tiborné Pötyike néni, Sándor Bandi bácsi író, Horváth Ernő, a Savaria Múzeum volt paleobotanikusa, Tóth Sanyi bácsi a mikrogombák nagy tudósa, Fadgyas Kálmán a természetvédő erdőmérnök. Te mutattál be a nyolcvanas évek elején Csapody Pista bácsinak, akivel pár év múlva –, amikor Szombathelyre kerültem – barátok lettünk.

János bácsi, azt hiszem, Te voltál, aki először döbbsentett rá a „csupasz majom” az ember, ördögi tevékenységére, az öngyilkos természetrombolásra!

Beszélgéseink és terepjárásaink során tapasztaltak alapján lettem (voltam) harcos természetvédő. Úgy gondolom, hogy nem szerénytelenség azt mondanom, hogy döntő részünk volt Zólyomi Bálint segítségével a Csákpilis megmentésében. Óriási élmény volt, amikor együtt mutattuk be Dostál professzor által vezetett cseh természetvédőknek a Bükk hegység értékeit.

Örülök, hogy vezetésed alatt részt vehettem a Nagymező, Csákpilis, Esztramos, Bél-kő (megmentett rész) florisztikai, cönológiai munkálataiban.

Számomra nagy jelentőséggel bírt, hogy részt vehettem MAB-program keretében az Őserdő feldolgozásában. Siller Irénnel az Őserdő nagygombáit vizsgáltuk. Ebből írtuk a doktori disszertációnkat.

Emlékszem, több akkor elkeserítő, dühítő, ma kacagtató sztorinkra is. Egy a sok közül, az akkori időkre jellemzőkből: Smidt elvtárs, az MSZMP megyei másodtitkára protekciósan és kegyesen fogadott bennünket. Ott volt még Sándor András és Kárász Imre is. Smidt elvtársat a csákpilisi dolomit bánya felhagyása érdekében kerestük meg.

Emlékszem, hogy nagyon felkészülve, logikus, többoldalú érvekkel alátámasztva fejtettük ki, hogy miért kellene a Csákpilis lebányászását abba hagyni. Smidt elvtárs udvariasan meghallgatott bennünket, azután Hozzád fordulva a következőket mondta: „Úgy látom, hogy ti olyan szakemberek vagytok. Tudjátok, van a Galyatetőn egy hétvégi telkem. Kovács J. elvtárs mindig ad szép kis fenyőket, de mindig bedöglenek, elszáradnak. Mit javasoltok, mit csináljak velük?”

Az sem volt egy „utolsó sztorink”, amikor csiperketermesztéssel meg akartunk „gazdagodni”. (Abban a rendszerben, amikor egy kiló kenyér 3 Ft 60 fillér volt.)

Szereztünk a várostól elég távol egy jó nagy pincét, az Alföldről pedig több kocsinyi lótrágyát.

A klasszikus csiperketermesztéshez lótrágya szükségeltetik. A lótrágyát komposztálni kell, többször átforgatni, sok-sok vízzel locsolni. E művelet során trópusi hőség, átláthatatlan pára és iszonyú bűz keletkezik. Ezt a

kellemetlen szagot bőrünk „bevette”, és órákig tartó, fürdőkádban való áztatás után is napokig „illatoztunk”.

Kapcsolatunk – ami szinte napi kapcsolat volt, hiszen közel laktunk egymáshoz – tíz évig tartott. Én 1985-ben Szombathelyre költöztem a családommal. Barátságunk nem múlt el, mind a mai napig tart. Azt hiszem, halálunkig fog tartani.

Mit köszönhetek Suba tanár úrnak? Úgy gondolom, hogy abból a pár mondatból is kitűnik, amit leírtam. Az életem metamorfózisát. A természetet csodáló, szerető, védő, virágmániás lettem. Ezt a szemléletet, magatartást igyekeztem átadni gyermekeimnek, tanítványaimnak és igyekszem átadni unokáimnak is.

János bácsi!

Adjon az Isten hosszú, boldog életet, és szerezzenek sok-sok örömet az unokáid!

Szombathely, 2004. június 9.